

9. SOUDNÍ ŘÍZENÍ

Zdroj: Jan Zouhar

Cíl

- interaktivní formou seznámit studenty s hlavními zásadami trestního a civilního řízení a pochopení jejich hlavních odlišností
- cvičit schopnost aktivně a s porozuměním číst právní text

Pomůcky

- materiál pro žáky č. 1 Usnesení okresního soudu
- materiál pro žáky č. 2 Zákon o trestním řízení

Postup

1. Skupinu rozdělíme na dvě poloviny a každé z nich rozdáme jeden materiál pro žáky.
2. Studenti budou samostatně pracovat. Jejich úkolem bude zjistit průběh jednotlivých řízení – civilního a trestního.
3. V další části hodiny vytvoříme dvojice tak, aby v nich byl vždy jeden student, který pracoval s materiálem č. 1 a 2.
4. Studenti budou mít za úkol vzájemně se informovat o zásadách jednotlivých soudních řízení.
5. Studenti pak ve dvojicích budou mít za úkol zjistit, v čem se trestní a civilní řízení nějak liší a v čem je společné.

Instrukce pro učitele

- Nyní se rozdělíme do dvojic, a to tak, že nebudou v žádné dvojici sousedé z lavice a osoby stejného pohlaví.
- Nyní dostane každý žák pracovní list, a to tak, že ve dvojici budou mít dva rozdílné materiály.
- Vaším úkolem je nyní prostudovat váš materiál, ujasnit si průběh soudního řízení a odpovědět na dané otázky. Máte na to 15 minut.

a) Otázky pro civilní řízení

1. Kdo je žalobce? Odpověď: Karel Bílý
2. Kdo je žalovaný? Odpověď: Karel Černý
3. Co je příčinou sporu? Odpověď: Karel Černý posunul plot na pozemek Karla Bílého.
4. Musí se žalovaný vyjádřit? Odpověď: Nemusí.
5. Pokud se žalovaný nevyjádří, co nastane? Odpověď: Má se za to, že souhlasí se žalobou.
6. Pokud se žalovaný vyjádří, co musí jeho vyjádření obsahovat? Odpověď: Musí uvést ta skutková tvrzení, se kterými nesouhlasí, a uvést a předložit důkazy.

7. Jak bude postupovat soudkyně, když zjistí, že nejsou předloženy důležité listiny? Odpověď: Soudkyně bude rozhodovat jen na základě důkazů, které jí byly předloženy.
8. Může být žalobce či žalovaný osvobozen od soudních poplatků? Odpověď: Ano, ale jen ze zákonných důvodů.
9. Pokuste se vysvětlit pojem věcná příslušnost a místní příslušnost Odpověď: Zda příslušnému soudu věc přísluší z hlediska obsahu sporu a místa.
10. Pokuste se rozhodnout, co musí obsahovat návrh žaloby Karla Bílého. Odpověď: O co se jedná, co se stalo (Karel Černý posunul nový plot na pozemek Karla Bílého). Důkazy: výpis z katastru nemovitostí, že Karel Bílý opravdu vlastní daný pozemek, fotka nebo plánec současného stavu a stavu předešlého.

b) Otázky pro trestní řízení

1. Jak probíhá stíhání člověka, který porušil zákon? Odpověď: Může probíhat jen podle zákona o trestním řízení a na základě důvodů tam stanovených. To znamená, že osoba může být stíhána jen za trestné činy uvedené v zákoně.
2. Co to je presumpce neviny? Odpověď: Člověk je považován za nevinného, dokud soud nerozhodne o jeho vině. Jen soud má právo toto učinit.
3. Kdo je ze zákona určen stíhat lidi, kteří porušili zákon? Odpověď: Státní zástupce.
4. Které trestné činy se nemusí stíhat? Odpověď: Všechny trestné činy je potřeba ze zákona stíhat.
5. Co jsou to orgány činné v trestním řízení? Odpověď přímo v textu není obsažena, ale žáci by se měli pokusit odpovědět ze své životní zkušenosti a zbytek pak dokončíme společně. Policie ČR, Úřad kriminální služby a vyšetřování, státní zástupce, soud.
6. Co to je důkaz? Snaž se odpověď zformulovat obecně a pak uvést příklady. Veškeré hmotné skutečnosti: stopy, předměty, krev atd. a výpovědi svědků.
7. Co je cílem trestního řízení a trestu? Odpověď: Trestat, vychovávat, předcházet trestným činům.
8. Kdy rozhodne soud, zda určitá osoba spáchala trestný čin? Odpověď: Rozhodne na základě obžaloby.
9. Jaký je rozdíl mezi senátem a samosoudcem? Odpověď: Soud je reprezentován buď jedním soudcem – samosoudce, nebo několika (minimálně třemi) osobami, které tvoří senát, ze kterého musí být alespoň jeden profesionální soudce.
10. Proč je trestní řízení před soudem veřejné? Odpověď: Aby byla zajištěna veřejná kontrola jednání. Jen v odůvodněných případech může být veřejnost vyloučena. Pak veřejnost zastupuje jedna pověřená osoba, která je vázána mlčením o utajovaných skutečnostech, ale má právo se veřejně vyjádřit k průběhu jednání.
11. Proč je jednání před soudem ústní? Odpověď: Ústní jednání zajišťuje, že případné písemné výpovědi nebudou zfalšovány.
12. Na základě čeho rozhoduje soud? Odpověď: Na základě důkazů, které má povinnost předložit státní zástupce.
13. Jak jsou chráněna práva obžalovaného? Odpověď: Obžalovaný musí být poučen o svých právech před zahájením jednání.

- Nyní je vaším úkolem vzájemně ve dvojicích se seznámit s průběhem trestního a civilního řízení.
- Vyberte nebo vyvolejte dobrovolníka, který by pro všechny zopakoval průběh trestního a civilního řízení.
- Případné nepřesnosti v popisech opravte.
- Instrukce pro žáky: Pokuste se nyní ve dvojicích určit rozdíly v průběhu obou řízení.
- Žáci by měli dojít k závěru, že rozdíl spočívá:

a) zahájení řízení

Trestní řízení musí začít, jakmile se spáchá trestný čin. Pokud se nezjistí pachatel, spis se odloží. Orgány činné v trestním řízení jsou ze zákona povinny zahájit řízení. Naopak civilní řízení začne na základě rozhodnutí právního subjektu: fyzické nebo právnické osoby.

b) důkazní břemeno

I. trestní řízení – orgány činné v trestním řízení jsou povinny ze zákona předložit všechny důležité důkazy soudu a ten je povinen to vyžadovat.

II. civilní řízení – soud rozhoduje jen na základě důkazů, které předložily strany v civilním řízení. Důkazní břemeno leží tedy na stranách, které vedou soudní spor, a ne na soudu.

- Vyučující společně se žáky shrne hlavní fakta, se kterými se seznámili. Je možné použít fólie na meotar a promítnout jim uspořádání soudní síně a schéma k zapamatování.
- Zeptejte se žáků na případné dotazy a skutečnosti, které jim nejsou jasné, a připravte si odpověď na příští hodinu.

Pracovní materiál pro žáky č. 1

Usnesení

Okresní soud v Kocourkově v právní věci žalobce Karla Bílého

bytem Zlámaná Lhota č. p. 234, okres Kocourkov

proti žalovanému

Karlu Černému bytem Dlouhá Lhota č. p. 567, okres Kocourkov

o

vracení posunutí plotu do pozemku Karla Bílého na hranice pozemků,

předkládá žalovanému **žalobu s výzvou a poučením.**

Soud vyzývá žalovanou stranu, aby se ve věci písemně vyjádřila, zejména tak, zda žalobou uplatněný nárok uznává zčásti, nebo zcela, a pokud nárok neuznává, aby uvedla skutková tvrzení o tom, v čem jsou skutková tvrzení žalobce nepřesná či nepravdivá, uvedla vlastní skutková tvrzení, na kterých staví svou obranu proti žalobě, a aby na podporu těchto tvrzení označila důkazy, a pokud disponuje důkazy listinného charakteru,

necht předloží takové listiny, případně jejich kopie s tím, že originální doklady musí být předloženy při jednání soudu. Takto je třeba označit veškeré důkazy, aby soud mohl ve věci rozhodnout při jediném nařízeném jednání nebo bez nařízení jednání a musí být také uvedeno, ke kterým konkrétním skutkovým tvrzením žalované strany, na nichž staví svou obranu, se důkazy vztahují a co jimi má být prokázáno.

V této souvislosti soud připomíná, že podle ust. § 120, odst. 1 o. s. ř. jsou účastníci povinni označit důkazy k prokázání svých tvrzení. Dle ust. § 104 a) a § 105 o. s. ř. soud zkoumá věcnou příslušnost kdykoli za řízení, místní příslušnost zkoumá soud předtím, než začne jednat ve věci samé, později ji zkoumá jen k námitce účastníka, je-li uplatněna při prvním úkonu, který účastníku přísluší. Jestliže chce žalovaná strana namítat místní nepříslušnost Okresního soudu ve ....., musí tak učinit na základě této výzvy.

Soud **upozorňuje**, že k projednání věci samé není třeba nařizovat jednání tehdy, jestliže ve věci lze rozhodnout jen na základě účastníky předložených listinných důkazů. Soud proto **vyzývá** žalovanou stranu, pokud souhlasí s tím, aby bylo ve věci rozhodnuto bez nařízení jednání na základě předložených listinných důkazů, aby listinné důkazy předložila a prohlásila, zda se vzdává práva účasti na projednávání věci, popřípadě zda souhlasí s rozhodnutím věci bez nařízení jednání. Pokud tato výzva zůstane ve stanovené lhůtě 30 dnů bez vyjádření, bude mít soud za to, že žalovaná strana nemá námitek proti rozhodnutí ve věci bez nařízení jednání (§101, odst. 4 obč. s. ř.).

Soud **vyzývá** účastníky ke smírnému vyřešení sporu s tím, aby po důkladném zvážení, popřípadě po konzultaci s právním zástupcem, soudu sdělili, zda je skutečně zcela vyloučeno smírné vyřešení sporu, jak probíhá mimosoudní jednání a z jakého důvodu případně skončilo neúspěšně.

Účastník, u něhož jsou předpoklady, aby byl soudem osvobozen od soudních poplatků, může požádat soud o ustanovení zástupce, jestliže je to třeba k ochraně jeho zájmů. V takovém případě je třeba, aby předložil soudu potvrzení o výši svých výdělků, a pokud nemá příjmy ze závislé činnosti, potvrzení o dosahovaných příjmech z jiných zdrojů. V případě podnikatele je třeba předložit kopii daňového přiznání, potvrzeného příslušným finančním úřadem.

Jestliže se žalovaný bez vážného důvodu na tuto výzvu soudu včas nevyjádří a ani ve stanovené lhůtě soudu nesdělí, jaký vážný důvod mu v tom brání, má se za to, že nárok, který je proti němu žalobou uplatňován, uznává; o tomto následku (§ 153a odst. 3) je tímto poučen.

Poučení

Proti tomuto usnesení není odvolání přípustné.

Okresní soud ve .....

Mgr. Jarmila Novotná
samosoudkyně

Žaloba

Otázky pro žáky:

1. Kdo je žalobce?
2. Kdo je žalovaný?
3. Co je příčinou sporu?
4. Musí se žalovaný vyjádřit?
5. Pokud se žalovaný nevyjádří, co nastane?

6. Pokud se žalovaný vyjádří, co musí jeho vyjádření obsahovat?
7. Jak bude postupovat soudkyně, když zjistí, že nejsou předloženy důležité listiny?
8. Může být žalobce či žalovaný osvobozen od soudních poplatků?
9. Pokuste se vysvětlit pojem věcná příslušnost a místní příslušnost
10. Pokuste se rozhodnout, co musí obsahovat návrh žaloby Karla Bílého.

Pracovní materiál pro žáky č. 2

§ 2

Základní zásady trestního řízení

(1) Nikdo nemůže být stíhán jinak než ze zákonných důvodů a způsobem, který stanoví tento zákon.

(2) Dokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu není vina vyslovena, nelze na toho, proti němuž se vede trestní řízení, hledět, jako by byl vinen.

(3) Státní zástupce je povinen stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví, pokud zákon nebo vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, nestanoví jinak.

(4) Jestliže tento zákon nestanoví něco jiného, postupují orgány činné v trestním řízení z úřední povinnosti. Trestní věci musí projednávat co nejrychleji a s plným šetřením práv a svobod zaručených Listinou základních práv a svobod a mezinárodními smlouvami o lidských právech a základních svobodách, jimiž je Česká republika vázána; při provádění úkonů trestního řízení lze do těchto práv osob, jichž se takové úkony dotýkají, zasahovat jen v odůvodněných případech na základě zákona a v nezbytné míře pro zajištění účelu trestního řízení. K obsahu petic zasahujících do plnění těchto povinností orgány činné v trestním řízení nepřihlížejí.

(5) Orgány činné v trestním řízení postupují v souladu se svými právy a povinnostmi uvedenými v tomto zákoně a za součinnosti stran tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí. Doznání obviněného nezbavuje orgány činné v trestním řízení povinnosti přezkoumat všechny podstatné okolnosti případu. V přípravném řízení orgány činné v trestním řízení objasňují způsobem uvedeným v tomto zákoně i bez návrhu stran stejně pečlivě okolnosti svědčící ve prospěch i v neprospěch osoby, proti níž se řízení vede. V řízení před soudem státní zástupce a obviněný mohou na podporu svých stanovisek navrhnout a provádět důkazy. Státní zástupce je povinen dokazovat vinu obžalovaného. To nezbavuje soud povinnosti, aby sám doplnil dokazování v rozsahu potřebném pro své rozhodnutí.

(6) Orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu.

(7) Všechny orgány činné v trestním řízení spolupracují se zájmovými sdruženími občanů a využívají jejich výchovného působení.

(8) Trestní stíhání před soudy je možné jen na základě obžaloby nebo návrhu na potrestání, které podává státní zástupce. Veřejnou žalobu v řízení před soudem zastupuje státní zástupce.

(9) V trestním řízení před soudem rozhoduje senát nebo samosoudce; předseda senátu nebo samosoudce rozhodují sami jen tam, kde to zákon výslovně stanoví. Rozhoduje-li v přípravném řízení soud v prvním stupni, rozhodnutí činí soudce.

(10) Trestní věci se před soudem projednávají veřejně tak, aby se občané mohli projednávání zúčastnit a jednání sledovat. Při hlavním líčení a veřejném zasedání smí být veřejnost vyloučena jen v případech výslovně stanovených v tomto zákoně.

(11) Jednání před soudy je ústní; důkaz výpověďmi svědků, znalců a obviněného se provádí zpravidla tak, že se tyto osoby vyslyší.

(12) Při rozhodování v hlavním líčení, jakož i ve veřejném i neveřejném zasedání smí soud přihlídnout jen k těm důkazům, které byly při tomto jednání provedeny.

(13) Ten, proti němuž se trestní řízení vede, musí být v každém období řízení poučen o právech umožňujících mu plné uplatnění obhajoby a o tom, že si též může zvolit obhájce; všechny orgány činné v trestním řízení jsou povinny umožnit mu uplatnění jeho práv.

(14) Orgány činné v trestním řízení vedou řízení a vyhotovují svá rozhodnutí v českém jazyce. Každý, kdo prohlásí, že neovládá český jazyk, je oprávněn používat před orgány činnými v trestním řízení svého mateřského jazyka nebo jazyka, o kterém uvede, že ho ovládá.

1. Jak probíhá stíhání člověka, který porušil zákon?
2. Co to je presumpce nevinny?
3. Kdo je ze zákona určen stíhat lidi, kteří porušili zákon?
4. Které trestné činy se nemusí stíhat?
5. Co jsou to orgány činné v trestním řízení?
6. Co to je důkaz? Snaž se odpověď zformulovat obecně a pak uvést příklady.
7. Co je cílem trestního řízení a trestu?
8. Kdy rozhodne soud, zda určitá osoba spáchala trestný čin?
9. Jaký je rozdíl mezi senátem a samosoudcem?
10. Proč je trestní řízení před soudem veřejné?
11. Proč je jednání před soudem ústní?
12. Na základě čeho rozhoduje soud?
13. Jak jsou chráněna práva obžalovaného?